

بدحجابی و پیامدهای آن

بی‌بی مرضیه ساند عثمان، زهرا تشکری^۱

چکیده

رعایت پوشش و پرهیز از خودنمایی و ظاهر شدن در برابر نامحرم، سفارش ائمه معصومین علیهم‌السلام است. مقوله بی‌حجابی و بدحجابی یک مشکلی مشهود در جوامع اسلامی است. مشکلی که فقط برای افراد بدحجاب نیست. آسیب‌هایی که از بدحجابی ناشی می‌شود تمام اعضای جامعه را دربرمی‌گیرد. حجاب و عفاف یک دستور دینی و از مسائل مهم و کلیدی جوامع اسلامی است که رعایت آن از سوی بانوان مسلمان، زمینه‌ساز حل بسیاری از معضلات اجتماعی می‌شود. در مقاله حاضر ابتدا مفهوم حجاب و عفاف و اهمیت آن در ابعاد مختلف و سپس علل بدحجابی از جهات مختلف مانند آسیب‌های بدحجابی، سقوط شخصیت انسانی زن، کاهش جذابیت زنان در نزد همسران، افزایش طلاق و جدایی، از بین رفتن آرامش روانی و... بررسی می‌شود. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات توصیفی و به شیوه کتابخانه‌ای انجام شده است.

واژگان کلیدی: حجاب، بدحجابی، بدحجاب، پیامد.

۱. مقدمه

مکتب اسلام با طرح مسئله حجاب به این نکته تأکید می‌کند که حضور زن در اجتماع امری قابل‌پذیرش است و برای فراهم کردن تمهیدات لازم جهت حضور سالم او در اجتماع و ایجاد امنیت لازم، پوشش شرعی و حجاب در برابر نامحرمان را مطرح کرده است. بنابراین، عصاره و مغز حجاب، حضور مثبت و سازنده زن است. مسئله حجاب از آن جهت که خطابش با زنان است به نیمی از جمعیت جامعه مربوط است و از آن جهت که در تنظیم روابط زن و مرد نقش دارد به همه افراد جامعه مربوط می‌شود. این دستور الهی پیامدها، برکات و امتیازات بسیاری در زیست

۱. دانش‌پژوه کارشناسی مطالعات زنان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمیه، تایلند.

۲. مدرس گروه علمی- تربیتی مطالعات زنان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمیه، ایران.

مؤمنانه در پی خواهد داشت به گونه‌ای که سبک زندگی افراد محجبه را از دیگران به کل متمایز می‌کند. با روشن شدن فلسفه و حقیقت این حکم برای انسان‌ها، فطرت‌های سالم و خداخواه تسلیم آن می‌شوند و برای رهایی خود از آسیب‌های بدحجابی آن را گردن می‌نهند. حجاب و پوشش اسلامی یکی از اوامر انسان‌ساز الهی و یکی از احکام حیات‌بخش اسلام در زندگی طیبه و منطبق بر فطرت بشر و مبتنی بر نیازها و شرایط روانی او و زمینه‌ساز پویایی و کمال انسانی فرد و جامعه است. رعایت حجاب نه تنها برای خود زن ارزش می‌آفریند بلکه خانواده، اجتماع و... را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. حجاب دستوری مهم از جانب خداوند است که برای حفظ حقوق زن و پاسداشت حرمت او در اجتماع وضع شده است. حجاب فواید بسیاری در بعد فردی و اجتماعی و خانوادگی برای افراد دارد. همان‌طور که رعایت حجاب به عنوان امری ضروری مفید است، عدم رعایت آن نیز پیامدهایی منفی را به همراه دارد و باعث ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی و فردی می‌شود. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که پیامدهای بدحجابی چیست و رعایت حجاب چه نقشی در استحکام نهاد خانواده و کاهش آسیب‌های اجتماعی دارد؟ در مقاله حاضر با بررسی اهمیت حجاب و علل بدحجابی، پیامدهای بدحجابی به صورت علمی و کاربردی بررسی می‌شود.

۲. مفهوم‌شناسی

۲-۱. حجاب در لغت و اصطلاح

حجاب از ریشه حجب و به معنای پوشاندن، پنهان کردن و پوشاندن چیزی است. (عمید، ۱۳۹۶، ۱۳۶۳/۲) حجاب در اصطلاح به معنای آن است که زن، خویشان را از مرد نامحرم بپوشاند. این امر از دستورات اکید شرع مقدس و از ضروریات و بدیهیات دین اسلام و همه ادیان آسمانی است (حسینی دشتی، ۱۳۹۳، ۲۱۵/۳).

۲-۲. حجاب در قرآن

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ؛ به مؤمنان بگو چشمهای خود را (از نگاه به نامحرمان) فروگیرند، و عفاف خود را حفظ کنند؛ این برای آنان پاکیزه تر است؛ خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است.» (نور: ۳۰)

بعضی مفسرین معتقدند مراد از این فراز آیه «يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ» ستر عورت است؛ یعنی بر مرد و زن واجب است عورت خود را از یکدیگر بیوشانند، اما در جای دیگر گفته می‌شود که «يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ» اختصاص به نظر به عورت ندارد بلکه شاید بیشتر اختصاص به نظر به غیر عورت داشته باشد. بنابراین، ممکن است مقصود آیه، حفظ شرمگاه‌ها و نگاه به آنها باشد. (مطهری، ۱۳۷۶، ۸۲/۴) در ادامه آیه در مورد ضرورت حجاب زن می‌فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ...؛ و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هوس آلود) فروگیرند، و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است- آشکار نمایند و (اطراف) روسری‌های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)، و زینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان» (نور: ۳۱).

مطابق آیه، زن نباید زینت خود را ظاهر کند مگر در دو مورد: یکی در مورد خود زینت است؛ یعنی مگر بعضی از زینت‌ها و به تعبیر قرآن، زینت ظاهر و استثنای دوم در مورد افراد است؛ یعنی مگر برای بعضی از طبقات که غیر شوهر او مانند پدر پسر، برادرزادگان، خواهرزادگان، فرزندان شوهر و چند طبقه دیگر. (مطهری، ۱۳۷۶)

آیه ۳۰ این سوره مردان را از چشم‌چرانی نهی می‌کند و آیه ۳۱ زنان را از نگاه و عدم رعایت حجاب کامل تشویق می‌کند. «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَعْرِفْنَ قُلُوبَهُنَّ وَلَا يُؤْدِينَ...؛ ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: «جلبابها [= روسری‌های بلند] خود را بر خویش فروافکنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است؛ (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده توبه کنند)...» (احزاب: ۵۹)

این آیه که فرمان حجاب می‌دهد در سیاق تهدید مطرح نشده است بلکه فلسفه حجاب را چنین تبیین می‌کند: «زنان و دختران اگر بخواهند از متلک‌ها، تهمت‌ها، تهاجم‌ها و تهدیدهای افراد آلوده و هرزه در امان باشند باید خود را بیوشانند».

۲-۳. حجاب در روایات

فضیل در حدیثی از امام معصوم علیه السلام پرسید: «آیا بازوهای بانوان از زینت‌هایی است که خداوند متعال پوشاندن آن را واجب دانسته و فرموده است: زن نباید زینت خود را جز برای همسران و سایر محارم ظاهر سازد؟ فرمود: بلی.» (حر عاملی، ۱۴۰۹، ۲۰/۲۰)

در روایت دیگر نقل شده است: «روزی اسما خواهر همسر پیامبر صلی الله علیه و آله با جامه بدن نما و نازکی به خانه پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. پیامبر صلی الله علیه و آله روی خود را از او برگرداند و فرمود: ای اسما وقتی زن به حد بلوغ رسید نباید جایی از بدن و اندامش دیده شود مگر صورت و دست‌ها». (مؤسسه جهانی سبطین، ۱۳۸۹، ص ۳۳، به نقل از سنن ابی داود، ۳۸۳/۲)

از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «برای زن مسلمان جایز نیست که روسری و پیراهنی بر تن کند که بدنش را بپوشاند.» (حر عاملی، ۱۴۰۹، ۳۰/۵۲۸۵)

۲-۳-۱. ویژگی‌های پوشش در برابر نامحرم

- پوشش نباید جذاب باشد و رنگ‌های تند که باعث جلب توجه است، نباشد.
- پوشش نباید تنگ و بدن نما باشد به طوری که شکل و اندازه اندام بدن معلوم نباشد.
- پوشش باید ضخیم باشد به طوری که اندام بدن دیده نشود.

۲-۴. تفاوت حجاب و عفاف

حجاب پوششی ویژه است و عفت یک خصلت، بینش و منش. حجاب پوشش بیرونی است، ولی عفت هم پوشش بیرونی و هم پوشش درونی است. حجاب می‌تواند تحمیلی، ظاهری یا غیر اختیاری باشد، ولی عفت خصلت و ارزشی اختیاری است. عفت نموده‌های گوناگون دارد مانند عفت در نگاه، عفت در سخن، عفت در شهوت و.... ممکن است کسی حجاب مناسب داشته باشد، ولی عفت در نگاه، سخن گفتن و امور جنسی نداشته باشد. (مؤسسه جهانی سبطین، ۱۳۸۹، ص ۵۲)

۳. اهمیت حجاب

حجاب یکی از احکام ضروری اسلام است. هر حکمی که خداوند برای بندگان خود واجب و ضروری کرده است یعنی، آن امر برای اصلاح امور بندگان اهمیت دارد.

۳-۱. اهمیت حجاب در بعد فردی

۳-۱-۱. امنیت فردی

مراعات حجاب و رفتار عقیفانه، امنیت شخص را تأمین می‌کند و او را از آسیب‌ها و خطرات زیادی ایمن می‌کند چنان‌که بی‌حجابی و بی‌عفتی زمینه تعرض به فرد و آزار و اذیت او را فراهم می‌کند. نیم‌نگاهی به آنچه در دنیای امروز می‌گذرد این ادعا را ثابت می‌کند. بسیاری از آزار و اذیت‌ها، تعرض‌ها، اهانت‌ها و هتک حرمت‌هایی که نسبت به بانوان صورت می‌گیرد متوجه دختران و زنان فاقد حجاب و پوشش مناسب است. امر مهمی که خداوند در قرآن کریم بر آن تأکید کرده است. «يَدْنِيْنَ عَلَيِهِنَّ مِنْ جَلَابِيْبِهِنَّ ذٰلِكَ اَدْنٰى اَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذِنَنَّ» (احزاب: ۵۹). قرآن، حجاب را سپر محکمی برای زنان در برابر هوسرانان بی‌بندوبار معرفی می‌کند (صفی یاری، ۱۳۸۹، ص ۱۵۷).

۳-۱-۲. احترام به بانوان

نیاز به دوست‌داشتن و مورد محبت واقع شدن یکی از لذت‌بخش‌ترین عواطف انسانی است و این نیاز باید به شیوه‌ای صحیح ارضا شود. میزان این نیاز در زنان بسیار بیشتر از مردان است به طوری‌که اگر به او توجه نشود امید خود در زندگی را از دست می‌دهد. یکی از عوامل حفظ ارزش حقیقی زن رعایت حجاب است؛ زیرا رعایت حجاب، زن را در نظر مرد دوست‌داشتنی‌تر می‌کند و مرد را آماده فداکاری و جانفشانی برای او می‌کند. حجاب زن مسلمان نشانی از عفت و وجود بسیاری از ارزش‌های انسانی و اسلامی در او است که موجب احساس ارزشمندی آنها نسبت به خودشان می‌شود. در حدیثی از پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ روایت شده است: «لا حرمة للنساءِ اهلِ الذمة ان ينظر الی شعورهنَّ و ایدهنَّ؛ احترامی برای زنان غیر مسلمان نیست تا به موها و دست‌هایشان نگاه نشود» (کلینی، ۱۴۰۷، ۵/۵۲۴). تفاوت آشکار بیان‌شده بین نگاه کردن مرد بیگانه به زن مسلمان و غیر مسلمان نشان می‌دهد که وجوب حجاب برای زنان مسلمان و وظیفه‌ای که مردان در پرهیز از نگاه کردن به این زنان دارند از کرامت و احترام ویژه بانوان مؤمن و باتقواست (مهدی‌زاده، ۱۳۹۰، ص ۱۱۲).

۳-۱-۳. موفقیت‌های معنوی

زنی که از جلوه‌گری خود را می‌پوشاند در واقع خدا را برگزیده است و به احکام دین رو کرده است. چنین انتخابی به روحیه، تفکر و عمل او حال و هوای دیگری می‌بخشد و به پوشش او معنا می‌دهد و آن را عملی منطقی، خداپسندانه و در راستای حرکت‌های تکاملی او قرار می‌دهد و به زیبایی درونی او تجلی می‌بخشد. امام باقر علیه السلام فرمود: «خداوند عزوجل فرمود: به عزت و جلالم و عظمت و بزرگی مقامم سوگند که بنده مؤمنی مرا در امری از دنیا بر هوای خود بر نمی‌گزیند مگر اینکه او را غنی کرده و او را در جهت آفرینش قرار می‌دهم و آسمان‌ها و زمین را عهده‌دار روزی اش می‌گردانم» (الاهوازی، ۱۴۰۲، ص ۲۵). پوشیدگی زن نمود بارز تقوای اوست و او را از آثار تقوا برخوردار می‌کند (رشیدی، ۱۳۸۵، ص ۳۷).

۳-۱-۴. جلب محبت و رضایت الهی

همان‌طور که نافرمانی خداوند موجب محرومیت انسان از سعادت و نیز موجب عذاب الهی است، اطاعت از فرمان‌های او موجب جلب رضایت و محبت الهی است و چه شرافتی برای انسان بالاتر از اینکه موجب رضایت و محبت خداوند باشد. امام علی علیه السلام درباره رابطه طاعت و جلب محبت الهی می‌فرماید: «محبوب‌ترین بندگان در نزد خداوند، مطیع‌ترین آنها نسبت به خداست» (طبرسی، ۱۴۱۲، ۱/۳۱۸). رعایت حجاب از آن جهت که اطاعت امر الهی است موجب جلب رضایت حضرت حق می‌شود. از سوی دیگر عقل و زیرکی چنین حکم می‌کند اگر خداوند انسان را به انجام‌دادن کاری امر کرد و یا از انجام‌دادن کاری بازداشت، لازم است انسان اطاعت کند خواه دلایل آن امر و نهی را بداند و خواه نداند؛ زیرا خداوند هرگز به کاری بیهوده امر نمی‌کند و از کار مفید و نیکو نهی نمی‌کند. آنچه را امر کرده است برای بشر لازم است و آنچه را نهی کرده است برای بشر مضر بوده است

۳-۲. اهمیت حجاب در بعد خانوادگی

۳-۲-۱. تحکیم خانواده

همان‌طور که اختلاط بی‌حد و حصر زن و مرد، سست‌کننده اساس خانواده است، حجاب نیز نقش مؤثری در تحکیم پایه‌های خانواده دارد؛ زیرا با رعایت حجاب، هیچ عامل تحریک‌کننده‌ای در بیرون از منزل وجود ندارد. نبودن عامل تحریک در خارج از منزل از چند جهت در تحکیم

خانواده و جلوگیری از بروز تشنجات و آسفتگی در آن جلوگیری می‌کند: اول اینکه زمینه بهره‌برداری جنسی در خارج از خانه را به حداقل می‌رساند و هرگونه روابط زناشویی و جنسی را منحصر به خانه می‌کند. دوم اینکه مردان، زنانی را که در بیرون از منزل می‌بینند با زنان خود مقایسه نمی‌کنند. مقایسه زنان دیگر که مرد در خارج از منزل می‌بیند، در ایجاد بی‌رغبتی نسبت به همسرش و در نتیجه کاهش روابط زناشویی و طلاق نقش مهمی دارد. بنابراین، رعایت حجاب بیش از هر شخص دیگری به نفع خود زنان است (شجاعی، ۱۳۹۰، ص ۸۷).

۳-۳. اهمیت حجاب در بعد اجتماعی

۳-۳-۱. امنیت اجتماعی

هر اجتماعی برای رشد و تعالی در کنار امنیت نظامی، اقتصادی، سیاسی باید امنیت فرهنگی و اخلاقی نیز داشته باشد. این امر به‌ویژه در جامعه اسلامی از ضروریات است که باید به‌طور جدی مورد توجه قرار گیرد. در جامعه‌ای که بر پایه ارزش‌های اسلامی و اخلاقی شکل گرفته است و اکثریت مردم هنجارهای دینی و اخلاقی آن را پذیرفته‌اند و قانون بی‌حجابی را جرم تلقی می‌کنند نباید عده‌ای با بی‌حجابی و بی‌عفتی، مخل امنیت روحی و روانی جامعه شوند و آرامش و آسایش مردم را به هم بریزند و با ارزش‌های والای اسلامی و اخلاقی و اعتقادات آنها مخالفت کنند. (صفی‌یاری، ۱۳۸۹، ص ۱۵۷)

۴. علل بدحجابی

۴-۱. علل فردی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مجله علمی علوم انسانی

۴-۱-۱. ضعف ایمان و اعتقادات مذهبی

ضعف ایمان را اگرچه می‌توان به نوعی محصول ضعف شناخت دینی دانست، اما هنگامی که فردی دچار ضعف ایمان و بنیه عقیدتی شد به‌طور طبیعی، التزام عملی وی به آموزه‌های دینی و مذهبی کم می‌شود. البته این امر منافاتی با الزام بسیاری از افراد به سایر دستورات دینی ندارد. افرادی که حد پوشش شرعی را رعایت نمی‌کنند باورهای مذهبی دارند و در امور خیریه و نیکوکاری مشارکت فعال دارند و همین امر حاکی از عدم دین‌ستیزی این افراد است. گاهی نیز ضعف ایمان و اعتقاد در حوزه پوشش، به عدم التزام و بی‌توجهی آن ختم نمی‌شود بلکه به مخالفت و ایستادگی در مقابل این دستورات منجر می‌شود که بروز آن در استفاده از انواع زنده

پوشش در معابر عمومی است. بنابراین، اگر بتوان قسمی از این رفتارها را ناشی از جهالت دانست، اما بخش اعظم آنها ناشی از ضعف ایمان و اعتقادات مذهبی است. نقطه مقابل این وضعیت را در اصرار و پافشاری زنان تازه مسلمان در حفظ حجاب می‌توان دید که حتی به قیمت محرومیت از تحصیل و بسیاری از امکانات دیگر حاضر بر ترک حجاب خود نیستند و این امر دلیلی جز ایمان راسخ این بانوان به اعتقادات دینی ندارد. (غلامی، ۱۳۹۱، ص ۷۹)

۴-۱-۲. ضعف حیا

متعلق حیا فقط بحث پوشش و حجاب نیست بلکه حیا عامل پاکدامنی، سلامت روان، حفظ شخصیت آدمی و ادب دانسته شده است. امام صادق علیه السلام در مورد حیا می‌فرماید: «اگر حیا نبود انسان هیچ‌گاه مهمان نمی‌پذیرفت، به وعده وفا نمی‌کرد، نیازهای مردم را برآورده نمی‌ساخت، از نیکی‌ها بر حذر بود و بدی‌ها را مرتکب می‌شد. بسیاری از امور واجب و لازم نیز به خاطر حیا انجام می‌شود. بسیاری از مردم هستند که اگر حیا نمی‌کردند حقوق والدین را رعایت نمی‌کردند، هیچ صله رحمی به جای نمی‌آوردند و هیچ امانتی را به درستی پس نمی‌دادند و از زشتی بر حذر نبودند» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۸۱/۳). همین روایت کافی است تا معلوم شود که باوجود ارتباط وسیع حیا و حجاب، دایره حیا تمام زندگی انسان است با این حال شکی نیست که حجاب و پوشش جزء اصلی‌ترین نمودهای حیا در انسان است. حیا به عنوان یک احساس و صفت قلبی در صورت تبدیل شدن به عنوان یک ملکه قوی در وجود انسان می‌تواند نمایش قابل قبولی در قالب حجاب و پوشش کامل داشته باشد و عامل حفظ و ارزش زن و جلوگیری از شکسته شدن حریم وی شود. البته رعایت حجاب نیز بر افزایش حیا تأثیر متقابل دارد، اما در درجه اول این حیا است که عامل حجاب و پوشش کامل می‌شود و تا این ملکه در وجود زن نباشد از انواع پوشش نامناسب خویش احساس شرم نمی‌کند و ضرورتی برای تغییر آن احساس نمی‌کند (غلامی، ۱۳۹۱، ص ۱۰۴).

۴-۱-۳. ضعیف شدن روحیه معنوی

از علل دیگری که سبب می‌شود زنان تحت هجوم فرهنگ غرب قرار بگیرند ضعف ایمان و عدم آگاهی آنان از اسلام و تعالیم‌رهای بخش آن است. ضعیف شدن ارتباط با خدا و در نهایت ضعف روحیه معنوی هر کجا و در هر زمانی که باشد انسان را به سوی گناهان سوق می‌دهد و به

ناکجاآبادی خواهد برد که هیچ چیزی نمی تواند او را از این وضعیت اسفبار نجات دهد مگر آنکه خود بخواید و از خداوند متعال استمداد بطلبید. (آریازاده، ۱۳۸۱، ص ۱۶)

۴-۲. علل اجتماعی

۴-۲-۱. تضعیف جایگاه امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر از راهکارهای عمومی ترویج پوشش دینی است و اگر این فریضه در جامعه اجرا شود و زنان خودنما همواره مورد امر به معروف جامعه اسلامی قرار گیرند بخش زیادی از مشکلات بدحجابی زنان جامعه حل خواهد شد. در حالی که امروزه یکی از عوامل و زمینه‌های بروز فساد و اشاعه منکرات در سطح جامعه، بی‌اعتنایی و عدم اهتمام به فریضه امر به معروف و نهی از منکر است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «کیف بکم اذا فسدت نسائکم و فسق شبائکم و لم تأمروا بالمعروف و لم تنهوا عن المنکر؛ چگونه بر شما می‌گذرد زمانی که زنانتان فاسد و جوانانتان به سمت فسق و فجور روی آوردند و این هنگامی پیش می‌آید که شما امر به معروف و نهی از منکر را ترک کرده‌اید» (کلینی، ۱۴۰۷، ۵/۵۹). اگر گناه به صورت مخفی صورت گیرد ضرر آن فقط متوجه شخص گناه کار می‌شود، اما اگر معصیتی مثل بدحجابی آشکارا صورت گیرد و جلوی آن گرفته نشود و امر به معروف ترک شود ضرر آن برای همه مردم است. شکی نیست که اعضای جامعه اسلامی همچون اعضای یک خانواده نسبت به یکدیگر مسئولیت دارند و همه افراد جامعه اسلامی موظف به امر و نهی به یکدیگر و احساس مسئولیت در قبال هم هستند، اما گاهی دیده شده است که نگاه تک‌بعدی و برخوردهای ناصحیح و رفتارهای تحقیرآمیز و به‌کار بردن ادبیات ناخوشایند آمران به معروف و ناهیان از منکر باعث شده است که این فریضه که باید عامل اصلاح گردد، خود به عنوان عامل بی‌رغبتی و مخالفت با حجاب مطرح شود و با توجه به اینکه بسیاری از مصادیق امر به معروف در حوزه بدحجابی عینیت می‌یابد بی‌میلی و مخالفت‌ها نیز در این حوزه اتفاق بیفتد (غلامی، ۱۳۹۱، ص ۱۳۷). از آنچه ذکر شد معلوم می‌شود که امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای عمومی است و اگر ملتی بخواید اصلاح شود و به کمال برسد باید این فریضه را نصب‌العین خود قرار دهد و اگر در این باره کوتاهی شود میدان برای انسان‌های فاسد و ظالم باز می‌شود و در نتیجه رحمت و برکات خداوند سبحان قطع می‌شود (جعفرپناه، ۱۳۸۸، ص ۷۰).

۴-۲-۲. تهاجم فرهنگی

جهان غرب برای تحقق سلطه کامل سیاسی-اقتصادی خود به تحقیر فرهنگی کشورهای اسلامی و تحمیل فرهنگ مبتذل خود پرداخته و ترویج بی‌حجابی و فساد زنان را به عنوان یکی از کارآمدترین راه‌ها تجربه کرده است تا جایی که خود به این واقعیت اعتراف دارد. (اسماعیلی و کریمی‌تبار، ۱۳۸۳، ص ۱۶) مستر همفر یکی از نمایندگان سیاسی انگلستان در ایران در ارزیابی حجاب زن ایرانی می‌نویسد: «در مسئله بی‌حجابی زنان باید کوشش زیادی به عمل آوریم تا زنان مسلمان به بی‌حجابی و رهاکردن چادر مشتاق شوند. باید با استفاده از شواهد و دلایل تاریخی ثابت کنیم که پوشیدگی زن از دوران بنی‌العباس متداول شده و مطلقاً سنت اسلام نیست و پس از آنکه حجاب زن مسلمان با تبلیغات وسیعی از میان رفت وظیفه مأموران ما آن است که جوانان را به عشق‌بازی و روابط جنسی نامشروع با زنان غیرمسلمان کاملاً بدون حجاب ترغیب کنند تا زنان مسلمان از آن تقلید کنند». دشمنان اسلام با توجه به نقش ممتاز زن در تعالی جامعه از یک‌سو و جایگاه زن در انحطاط یک اجتماع از سوی دیگر روی زنان سرمایه‌گذاری ویژه‌ای کرده‌اند تا با سوء استفاده از آنان در راستای اهداف خویش از رشد و تعالی و تأثیر آنها در جامعه بکاهند (غلامی، ۱۳۹۱، ص ۱۴۳).

۴-۲-۳. الگوهای ناهنجار

انسان به‌طور فطری الگوگزین و الگوپذیر است. پیوسته در این اندیشه است که ارزش‌هایی را که به آنها باور دارد در چهره‌ای مجسم بنگرد و خود را مانند آن الگو بسازد. مسئله الگو در اخلاق اسلامی و روان‌شناسی امروزه نیز جایگاه مهمی دارد. توجه‌دادن قرآن به انسان را به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به عنوان اسوه حسنه و برنمودن چهره‌های نیک و بد، همه و همه در جهت توجه به جایگاه الگو در ساختار روحی و انسانی است. از این رو هویت‌ستیزان در پی اقدام‌های گسترده در جایگزینی الگوها تلاشی شگرف به کار برده‌اند. قهرمان‌سازی، الگوآفرینی‌های ناصحیح برای زنان در جهت سلب هویت او و کم‌رنگ کردن انگیزه‌های او برای رعایت شئون اسلامی، برنامه وسیع استعمار بوده و هست (فتاحی‌زاده، ۱۳۷۳، ص ۱۸۵).

۴-۲-۴. طرح شعار مخالفت حجاب با آزادی زنان

دشمنان اسلام از راه‌های مختلف می‌کوشند پابندی به حجاب را از افراد بگیرند. یکی از آن راه‌ها این است که می‌گویند حجاب زن موجب سلب آزادی و مانع حضور وی در جامعه می‌شود. مفهوم آزادی زنان در کشورهای غربی در واقع ظلم به زنان است؛ زیرا زنان تنها در مسائل شهوانی و غیراخلاقی آزاد گذاشته می‌شوند تا خود را بیشتر به نمایش در آورند و صحنه را برای بهره‌برداری نامشروع مردان آماده کنند. آنها به زن آزادی می‌دهند، اما نه آزادی به معنای واقعی که بتوانند استعداد‌های خود را شکوفا کنند بلکه به او آزادی می‌دهند تا روابط غیرقانونی را قانونی جلوه دهند و این همان ظلمی است که در طول تاریخ به وی شده است. باید اذعان کرد که آزادی قلمروهایی دارد مانند آزادی بیان، عقیده، فعالیت‌های سیاسی و... سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که حجاب، کدام نوع از آزادی را سلب می‌کند و چگونه برای زنان زندان ایجاد می‌کند. اگر گفته شده است که حضور اجتماعی زنان ممنوع نیست بلکه مطلوب است، اگر گفته شده است که اختلاط زن و مرد آنجا که اختلاط دو انسان باشد، حرمت ندارد بلکه حرمت از آن اختلاط مؤنث و مذکر است، اگر گفته شده است که فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی زنان منعی ندارد، دیگر کدام آزادی است که با حجاب سلب شده است. مگر اینکه مراد از آزادی را هرزگی جنسی و بی‌بندوباری دانست که چنین برداشتی در معنای آزادی نمی‌گنجد. اینکه این نوع آزادی، شخصیت زن را تهدید می‌کند (فضلی‌زاده، ۱۳۸۸، ص ۵۶).

۵. پیامدهای بدحجابی

۵-۱. پیامدهای فردی

۵-۱-۱. سقوط شخصیت انسانی زن

اولین افرادی که در ارتباط با نامحرمان در معرض آسیب و تهدید هستند، زنانی هستند که با پوشش نامناسب در انظار عمومی و در منظر چشم نامحرمان قرار می‌گیرند؛ زیرا به‌طور طبیعی بدحجابی و آرایش چهره، توجه و نگاه نامحرمان را به خود جلب می‌کند. این رفتار زمینه برخی از تحریکات و طمع‌ورزی را فراهم می‌کند و زمینه تنزل شخصیت زن را در حد یک عروسک یا یک کالای بی‌ارزش به سقوط می‌کشاند و ارزش‌های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می‌شود و تنها به عنوان وسیله‌ای برای کامیابی‌های جسمی مورد توجه قرار می‌گیرد.

۵-۱-۲. از بین رفتن آرامش روانی

نبودن حریم میان زن و مرد و آزادی معاشرت‌های بی‌بندوبار، هیجان‌ها و التهاب‌های جنسی را فزونی می‌بخشد و تقاضای سکس را به صورت یک عطش روحی و یک خواست اشباع‌نشده درمی‌آورد. غریزه جنسی، بسیار نیرومند است و هرچه بیشتر اطاعت شود، سرکش‌تر می‌شود. همچون آتش که هرچه به آن بیشتر خوراک دهند، شعله‌ورتر می‌شود. اسلام برای تعدیل و رام کردن این غریزه برای مردان و زنان وظیفه‌ای مشترک تعیین کرده است: «قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَنْبَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ؛ به مؤمنان بگو چشمهای خود را (از نگاه به نامحرمان) فروگیرند، و عفاف خود را حفظ کنند؛ این برای آنان پاکیزه تر است؛ خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است» (نور: ۳۰ و ۳۱). روح بشر بسیار تحریک‌پذیر است. اشتباه است اگر گمان شود تحریک‌پذیری روح بشر محدود است و در جایی آرام می‌گیرد. علت افزایش بیماری‌های روانی و اختلالات جنسی در دنیای غرب چیزی جز آزادی و محرکات جنسی نیست که به وسیله فضاهای مجازی و غیر مجازی و محافل و مجالس رسمی و غیررسمی انجام می‌شود. به همین دلیل است که در اسلام دستور پوشش اختصاص به زنان یافته؛ زیرا میل به خودنمایی و خودآرایی مخصوص زنان است (جعفریان، ۱۳۹۰، ص ۱۱۴۸).

۵-۱-۳. انحراف استعدادها

جامعه‌ای که به وسیله بدحجابی ملتهب شده است نه تنها از درک استعدادهای والای انسانی و شناخت حقیقت و رسیدن به کمالات علمی محروم می‌شود بلکه در مسیر انحرافات اخلاقی و ابتذال و بی‌هویتی به سرعت پیش می‌رود. نتیجه این امر ایجاد غفلت و انجام امور غیراخلاقی و محرومیت از انسانیت و غلطیدن در سراشیبی سقوط است. (مؤسسه جهانی سبطین، ۱۳۸۹، ص ۱۳۳)

۵-۲. پیامدهای خانوادگی

خانواده، مقدس‌ترین پیوند اجتماعی است. برای ثبات این نهاد، حجاب مهم‌ترین عامل است. اگر زنان آرایش و خودنمایی خود را به بیرون منزل بکشاند و مورد نگاه‌های هوس‌آلود نامحرمان باشند، ممکن است در معرض پیامدهای منفی خانوادگی قرار گیرند که برخی از آنها در ادامه بیان می‌شود.

۵-۲-۱. کاهش جذابیت زنان در نزد همسران

براساس پژوهش‌ها در اثر رعایت نکردن حجاب و افراط در جلوه‌گری زنان، آستانه ادراکی مردان تغییر می‌کند و درک آنها از زیبایی زنان کمتر می‌شود. در نتیجه اثرات زیان‌بخش آن در روابط خانوادگی به وجود می‌آید و تنش و اختلاف، سردی در روابط زناشویی، طلاق عاطفی و... ایجاد می‌شود. (رجبی، ۱۳۸۴، ص ۱۶۷)

۵-۲-۲. افزایش جدایی و طلاق

در محیطی که فرهنگ حجاب و عفاف مطرح است دو همسر، متعلق به یکدیگرند و احساسات و عواطفشان مخصوص یکدیگر است. پیوندهای قلبی، عمیق و محکم و عشق در خانواده حاکم است، اما اگر مردان به راحتی و به آسانی در تمام صحنه‌های اجتماعی به زنان مختلف و متنوع دسترسی داشته باشند ضمانتی برای ثبات محبت و دل‌بستگی آنان به همسرانشان نخواهد بود؛ زیرا به قول باباطاهر: «هر آنچه دیده بیند دل کند یاد» و هر آنچه دل از آن یاد کند به هر قیمتی که باشد در پی آن خواهد رفت. بدین ترتیب هر روز دل به دلبری می‌بندد و از دیگری دل می‌برد. (اکبری، ۱۳۸۰، ص ۷۱) از سوی دیگر وقتی زن با بدحجابی در جامعه ظاهر می‌شود چه بسا با پیشنهادهای وسوسه‌انگیزی از سوی دیگر مردان مواجه شود در نتیجه نسبت به زندگی فعلی خود دل‌سرد می‌شود و یکی از دو راه خیانت یا جدایی را برمی‌گزیند.

۵-۳. پیامدهای اجتماعی

۵-۳-۱. پایمال شدن ایمان و فضایل اخلاقی جامعه

بی‌حجابی یکی از عوامل مهمی است که نقش عمده‌ای در تضعیف و پایمال کردن فضایل اخلاقی مانند حیا، عفت و غیرت دارد. در جامعه بدحجاب، شهوت‌رانی، هوس‌رانی، هرزه‌گری، گناه، ارتباطات نامشروع و اختلاط‌های غیرشرعی جای معنویت، صفا، عشق و محبت واقعی را می‌گیرد. در این جامعه بذر شهوت به سرعت در دل و جان مردم به‌ویژه جوانان نفوذ می‌کند و آنها را از امور اساسی و اصلی زندگی و پرداختن و معنویات و تکالیف الهی بازمی‌دارد. طبیعی است جامعه‌ای که فاقد ایمان و اخلاق باشد بستری برای افزایش ناهنجاری‌ها، خصایص رذیله، خشونت، فساد، فحشا، ناامنی بزهکاری، آدم‌ربایی، خیانت، جنایت و ده‌ها معضل دیگر که

همگی محصول بی‌توجهی به حکم شرعی حجاب است، می‌شود و دیر یا زود شعله آن دامن خود فرد را هم آتش می‌زند. (صفی‌یاری، ۱۳۸۹، ص ۷۱)

۵-۳-۲. گسترش فساد اجتماعی

حضور تحریک‌آمیز زنان و نگاه آلوده مردان به آنها زمینه تحریک قوای جنسی را فراهم می‌کند و این امر به‌ویژه نسبت به دختران و پسرانی که در مراحل بلوغ قرار دارند شدت بیشتری یافته به‌گونه‌ای که اغلب مفسده‌های اجتماعی در همین سنین تولید می‌شوند و رشد می‌کنند. دقت در آمار و اخبار منتشره از وضعیت اجتماعی تمدن غرب به عنوان مهد برهنگی و آزادی پوشش زنان، صحت این ادعا را تأیید می‌کند که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌شود:

سطح روابط جنسی پیش از ازدواج و حاملگی در میان جوانان پیامدهای مخربی را در میان کشورهای غربی به‌وجود آورده است. در پاسخ به این سؤال که چه تعداد از جوانان آمریکایی زیر ۲۰ سال در روابط جنسی نامشروع شرکت دارند، بسیاری از متخصصان این زمینه به عددی بالاتر از ۶۰ درصد اشاره می‌کنند. در انگلستان براساس گزارش‌ها بیش از یک پنجم جوانان تا پیش از ۱۶ سالگی سابقه روابط جنسی نامشروع را پیدا می‌کنند. در آماري که در سال ۱۹۹۶ گرفته شد ۳۱ درصد از پاسخ‌گویان مؤنث ابراز داشته‌اند که پیش از آنکه به بلوغ برسند و از لحاظ جنسی آماده باشند برای روابط جنسی تحت فشار قرار گرفته‌اند. (این‌دپندنت، ۱۶ سپتامبر ۱۹۹۶) به‌طور قطع چنین آماری اثر فراوانی بر میزان حاملگی پیش از ازدواج دارد. در ایالات متحده، مطابق برآوردها هر ساله یازده درصد از دختران زیر ۲۰ سال ازدواج نکرده، حامله می‌شوند. به عبارت دیگر در هر ۶۴ ثانیه یک مادر جوان ازدواج نکرده یک فرزند به دنیا می‌آورد (سایت پرسمان دانشگاهیان، ۹۵/۷/۱۱).

ویلیام جی. بنت وزیر پیشین آموزش ایالات متحده می‌گوید: «تولدهای نامشروع در ایالات متحده از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰، ۴۰۰ درصد افزایش یافته است. مرکز گزارش نیوز اند وُرد (اخبار و جهان) ایالات متحده برآورد می‌کند که مطابق روندهای موجود در ابتدای دهه اول قرن ۲۱ از هر دو کودک آمریکایی یکی به‌طور نامشروع به دنیا می‌آید. هر ساله بیش از یک میلیون دختر جوان آمریکایی حامله می‌شوند که ۷۵ درصد آنها خارج از ازدواج صورت می‌گیرد. (سایت پرسمان دانشجویان، ۱۳۹۸/۱۲/۱۱) شیوع این روابط جنسی نامشروع به دیگر ملت‌های غربی نیز سرایت کرده است. نیوزویک در شماره اروپایی خود در ۲۰ ژانویه ۱۹۹۷ نوشت: «در سوئد

بیش از نیمی از کودکان متولدشده به پدر و مادری تعلق دارند که ازدواج نکرده‌اند. در فرانسه و انگلیس این آمار در حد یک سوم است» (حسینیان، ۱۳۹۰، ص ۷۰ و ۷۱).

۳-۳-۵. تحریک‌پذیری بیشتر مردان

برهنگی زنان که با آرایش و عشوه‌گری همراه است مردان و به‌ویژه جوانان را در حالت تحریک دائم قرار می‌دهد. تحریکی که سبب کوبیدن اعصاب آنها و ایجاد هیجان‌های بیمارگونه عصبی و گاه سرچشمه امراض روانی می‌شود. در این خصوص توجه به این نکته ضروری است که غریزه جنسی نیرومندترین و ریشه‌دارترین غریزه انسان است و در طول تاریخ سرچشمه حوادث مرگبار و جنایات هولناکی شده است. در نتیجه دامن‌زدن مستمر از طریق برهنگی به این غریزه و شعله‌ورکردن آن، بازی با آتش است و به هیچ وجه کار عاقلانه‌ای نیست. (بابایی، ۱۳۸۲، ۱۳/۲۹۲)

۶. نتیجه‌گیری

با رعایت حجاب و عفاف از طرف مردان و زنان، جامعه از بسیاری از خطرات حفظ می‌شود و مهمتر از همه اینکه با حفظ حجاب، میان خانواده که اصلی‌ترین نهاد اجتماع است در معرض خطر قرار نمی‌گیرد. براساس آنچه مطرح شد می‌توان گفت که حجاب در بعد فردی، سبب امنیت و احترام بیشتر به زنان، دستیابی به موفقیت‌های معنوی و جلب محبت و رضایت خداوند متعال می‌شود. همچنین پایبندی به حجاب در بعد خانوادگی باعث کاهش عوامل مخل آرامش در زندگی مشترک می‌شود و منحصربودن زن و شوهر به یکدیگر و در نتیجه باعث تحکیم روابط خانوادگی می‌شود. از پیامدهای بدحجابی، سقوط شخصیت انسانی، از بین رفتن آرامش روانی، انحراف استعدادها، کاهش جذابیت زنان برای همسرانشان، افزایش جدایی و طلاق، پایمال شدن ایمان و فضایل اخلاقی، گسترش فساد اجتماعی و تحریک‌پذیری بیشتر مردان را می‌توان برشمرد.

فهرست منابع

- * قرآن کریم (۱۳۸۰). مترجم: مکارم شیرازی، ناصر. تهران: دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی.
- ۱. آریازاده، ناهید (۱۳۸۱). علل و پیامدهای بدحجابی. پایان‌نامه سطح ۲. جامعه الزهرا.
- ۲. اسماعیلی، مریم، و کریمی‌تبار، مریم (۱۳۸۳). حجاب برتر و علل بدحجابی. نشریه بانوان شیعه، شماره ۲، صص ۵۹-۷۴.
- ۳. اکبری، محمود (۱۳۸۰). مروراید عفاف. قم: انتشارات ظفر.

۴. الاهوازی، حسین ابن سعید (۱۴۰۲). الزهد. قم: المطبعه العلمیه.
۵. بابایی، احمدعلی (۱۳۸۲). برگزیده تفسیر نمونه. تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۶. حر عاملی (۱۴۰۹). وسائل الشیعه. قم: انتشارات آل البيت لاحیاء التراث.
۷. حسینی دشتی، سید مصطفی (۱۳۹۳). معارف و معاریف. تهران: سپیدموی اندیشه.
۸. حسینیان، حامد (۱۳۹۰). صدفی برای مروارید. قم: مؤسسه بوستان کتاب.
۹. جعفرپناه، فاطمه (۱۳۸۸). علل بدحجابی در جوامع اسلامی. پایان‌نامه سطح ۲. جامعه الزهرا.
۱۰. جعفریان، رسول (۱۳۹۰). رسائل حجابیه. قم: انتشارات دلیل ما.
۱۱. رشیدی، حسین (۱۳۸۵). حریم عفاف. قم: دلیل ما.
۱۲. رجیبی، عباس (۱۳۸۴). حجاب و نقش آن در سلامت روان. قم: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام.
۱۳. سایت پرسمان دانشگاهیان. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها. تاریخ نشر: ۹۵/۷/۱۱
<https://www.porseman.com>
۱۴. شجاعی، محمد (۱۳۹۰). در و صدف. قم: نشر محیی.
۱۵. صفی‌یاری، مسعود (۱۳۸۹). راز حجاب. قم: نور السجاد.
۱۶. طبرسی، حسن ابن فضل (۱۴۱۲). مکارم الاخلاق. قم: نشر الشریف الرضی.
۱۷. علامه مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳). بحار الانوار. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۱۸. عمید، حسن (۱۳۹۶). فرهنگ فارسی عمید. تهران: نشر اشجع.
۱۹. غلامی، علی (۱۳۹۱). مسئله حجاب در جمهوری اسلامی ایران. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۲۰. فتاحی‌زاده، فتحیه (۱۳۷۳). حجاب از دیدگاه قرآن و سنت. قم: دفتر تبلیغات اسلامی.
۲۱. فضلی‌زاده، آذر (۱۳۸۸). ریشه‌ها و عوامل بدحجابی و بی‌حجابی در ایران و جهان. پایان‌نامه سطح ۲. جامعه الزهرا.
۲۲. کلینی، محمد ابن یعقوب (۱۴۰۷). الکافی. تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۲۳. مطهری، مرتضی (۱۳۷۶). آشنایی با قرآن. تهران: صدرا.
۲۴. مؤسسه جهانی سبئین (۱۳۸۹). حجاب حریم پاکی‌ها. قم: مؤسسه جهانی سبئین.
۲۵. مهدی‌زاده، حسین (۱۳۹۰). قم: مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی علیه السلام.